

Advies van het Comité van de Regio's over „De rol van de lokale en regionale overheden en de inbreng van de Europese Unie bij de ontwikkeling van het toerisme”

(1999/C 293/08)

HET COMITÉ VAN DE REGIO'S,

gezien het besluit van zijn Bureau d.d. 13 mei 1998 om overeenkomstig artikel 198 C, vierde alinea, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap een advies op te stellen over „De rol van de lokale en regionale overheden en de inbreng van de Europese Unie bij de ontwikkeling van het toerisme”;

gezien het ontwerpadvis (CDR 157/98 rev. 1) dat op 26 januari 1999 door commissie 5 is goedgekeurd (rapporteur: de heer Lazaridis),

heeft tijdens zijn op 2 en 3 juni 1999 gehouden 29e zitting (vergadering van 3 juni) het volgende advies goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Op het eerste gezicht lijkt de inbreng van de EU via acties op het gebied van toerisme alleen relevant te zijn ter ondersteuning van de rol van de regionale en lokale overheden in de toeristische ontwikkeling. Het is immers juist die rol die voor ons van belang is, die we moeten bestuderen, analyseren, afdwingen en in de praktijk — en niet alleen met woorden — op communautair niveau tot haar recht moeten laten komen.

1.2. De Europese Unie gaf voor het eerst officieel blijk van belangstelling voor het toerisme in 1986 met de oprichting van het Raadgevend comité inzake toerisme, dat uit vertegenwoordigers van de bevoegde nationale instanties van de toenmalige EG-lidstaten en de Europese overkoepelende beroepsverenigingen bestond en tot doel had de Europese Commissie, en met name D.-G. XXIII en diens eenheid „Toerisme”, te adviseren. Hoewel het Verdrag tot oprichting van de EEG niet voorzag in enige bevoegdheid van de Gemeenschap op het gebied van toerisme, werd de oprichting van dit orgaan noodzakelijk geacht omdat toerisme van enorm belang is voor de economie van de meeste lidstaten en Europa in zijn geheel. Ook de Commissie koppelt immers sedert kort — terecht — toerisme aan cultuur en milieu in het kader van het beleid ter bevordering van de territoriale werkgelegenheidspacten (zie in dit verband het te Viareggio op 2 en 3 oktober 1997 gehouden seminar „Cultuur, milieu, toerisme en werkgelegenheid” — bijlage 1).

Wat Europa betreft, is een vluchtige blik op de desbetreffende cijfers al voldoende: in 1997 hebben 360,816 miljoen niet-Europeaan Europa (waaronder de Gemeenschap) bezocht; van de continenten en grotere geografische zones in de wereld blijft Europa de belangrijkste toeristische bestemming, die op wereldvlak 58,8 % van alle toeristen en 49,2 % van alle inkomsten uit de toeristische sector voor haar rekening neemt. De Europese Gemeenschap kreeg 247,951 miljoen of 68,7 % van alle toeristen die Europa aandeden, te verwerken; dit leverde 167,156 miljoen dollar aan inkomsten op, d.i. 76,7 %

van alle inkomsten uit de toeristische sector in Europa. In 1997 stonden resp. elf en twaalf lidstaten op de lijst van de twintig belangrijkste bestemmingen op wereldvlak en landen met de hoogste inkomsten uit de toeristische sector. Twaalf lidstaten komen ook nog voor op de wereldlijst van de twintig landen met de hoogste uitgaven voor toerisme, daar Europa een enorme markt is die zowel toeristische stromen doet ontstaan als opvangt. Het ligt dan ook voor de hand dat de Gemeenschap over een aanzienlijke toeristische industrie beschikt om op vraag en aanbod in te spelen — een industrie die op zowel economisch als sociaal gebied een voorname rol speelt en van prioritair belang was c.q. is voor de Europese Gemeenschap toen en de Europese Unie nu. Er mag niet uit het oog worden verloren dat het toerisme niet alleen rechtstreeks bijdraagt tot het scheppen van werkgelegenheid (wat hieronder in detail wordt uiteengezet), maar ook van invloed is op de sociale samenhang zowel binnen als buiten de Europese Unie. Vrij verkeer van toeristen gaat gepaard met uitwisseling van ervaringen, culturele elementen en tradities en brengt de mensen ook nader tot elkaar.

2. Bijdrage van de lokale en regionale overheden tot de toeristische ontwikkeling van de Europese Unie

2.1. Het toerisme en het door de toeristische industrie aangeboden product houden rechtstreeks verband met de natuurlijke omgeving, de infrastructuur, en derhalve met de geografie van de plek waar het product wordt aangeboden. Een en ander is dus van direct belang voor de plaatselijke gemeenschap en de regio. Het milieu is overigens op zich reeds een belangrijk kapitaal waarover steden en regio's beschikken en waarvan ze in het kader van duurzame toeristische ontwikkeling optimaal gebruik moeten maken. Juist daarom werd de regionale en lokale overheden van de lidstaten een rol in de toeristische ontwikkeling toebedeeld.

2.2. „Toeristisch product” staat voor een ononderbroken keten van openbare (door de centrale en lokale overheid aangeboden) diensten en infrastructuurvoorzieningen, die in eerste instantie het vervoer betreffen, op welke wijze ook, van de toerist naar een bepaald gebied, en voorts betrekking hebben op de kwaliteit van het wegennet en de privé- of openbare vervoersmiddelen, de watervoorziening en -afvoer, het (natuurlijk en stedelijk) milieu, de toeristische infrastructuur in enge zin, de kwaliteit van het leven in de toeristische gebieden, de toegankelijkheid en inrichting van de archeologische sites en monumenten, de organisatie van culturele manifestaties en ontspanning, het verstrekken van toeristische informatie en de promotie van toeristische trekpleisters in binnen- en buitenland. De culturele ontwikkeling draagt via regionale cultuurprogramma's niet alleen bij tot de verrijking van het „toeristisch product” maar ook tot een lokale en regionale economische dynamiek die op de volgende wijzen op gang wordt gebracht: 1) door het scheppen van werkgelegenheid in de cultuurindustrie of in de sector van het cultureel erfgoed, 2) door de aantrekkelijkheid van de regio voor potentiële investeerders te vergroten, 3) door tot de maatschappelijke integratie van gemarginaliseerde groepen bij te dragen (zie het document van de Europese Commissie over cultuur als troef voor de regio's), 4) door voor regio's met dezelfde kenmerken culturele netwerken in het leven te roepen, en 5) door het regionale erfgoed te beschermen en te restaureren.

2.3. Een en ander bestrijkt een breed spectrum van acties en diensten om bepaalde problemen te voorkomen of te verhelpen; in dergelijke diensten is overigens reeds in aanzienlijke mate voorzien door de regionale en lokale overheden, die zich hierin gesterkt voelen door het door de EU voorgestane algemene principe van en de tendens tot decentralisatie, alsmede door tal van algemene EU-steunprogramma's. Deze initiatieven moeten deel uitmaken van een geïntegreerde strategie voor toeristische ontwikkeling; samen met cultuur, onderwijs, werkgelegenheid, milieu, infrastructuur en ruimtelijke ordening moet een en ander het voor de particuliere sector gemakkelijker en aantrekkelijker maken om in regio's en steden te investeren en moeten aldus de voorwaarden worden geschapen voor harmonische samenwerking en gecoördineerde partnerschappen van de openbare en de particuliere sector. Op grond van hun kennis van de plaatselijke toestand hebben de lokale overheden de belangrijke taak, de voor toeristische activiteiten beschikbare krachten te bundelen.

De EU en de lidstaten moeten de regionale en lokale overheden bijstaan en ze helpen professioneler te werk te gaan en levensvatbare projecten te ontwikkelen die daadwerkelijk op de behoeften van vandaag en morgen inspelen en dus ook duurzame werkgelegenheid creëren.

2.4. Er zijn regio's die systematisch vertegenwoordigd zijn op grote toerismebeurzen buiten het eigen land en een rijke keuze aan specifieke toeristische (gedrukte of elektronische) documentatie aanbieden. Ook zijn er regio's die er terecht voor hebben gekozen de steunverlening van de Europese Unie aan te wenden voor toeristische infrastructuurwerken om hun toeristisch product te ondersteunen en te verrijken.

2.5. Het regionale of plaatselijke zelfbestuur doet voorts vaak niet alleen een beroep op openbare financiële middelen

maar trekt vooral ook middelen aan uit de particuliere sector, die aldus in het kader van een duidelijk en vast omlijnd samenwerkingsverband een partner wordt in het streven naar bevordering van het aangeboden toeristische product. Een en ander past in het zoeken van de plaatselijke en regionale overheden naar sociale partners, zoals ondernemers, restauranthouders, bakkers, taxichauffeurs, enz., die van het toerisme leven. Beoogd wordt specifieke programma's voor toeristische ontwikkeling op te stellen, waarbij nieuwe waardevolle elementen aan het plaatselijke toeristische product worden toegevoegd en eventuele gebreken ervan worden verholpen.

2.6. Bepaalde regionale en lokale overheden hebben voor hun gebied een plan voor toeristische ontwikkeling uitgewerkt dat erop gericht is een stand van zaken op te maken, de plaatselijke actoren actief bij de ontwikkeling te betrekken en richtsnoeren op toeristisch gebied ingang te doen vinden. Vastgesteld wordt dat de plaatselijke en regionale overheden een ernstige inspanning hebben geleverd op het gebied van belangrijke infrastructuur (inrichting van de kuststrook, culturele centra, pleinen, bewegwijzering, controles, enz.). Tevens treden zij ook direct of indirect op als ondernemers in de toeristische sector en behalen zij daarbij opmerkelijke economische resultaten.

2.7. Voor hun optreden beschikken zij over de volgende strategische middelen:

2.7.1. de nationale of communautaire middelen die ter beschikking worden gesteld van de regio's (die voor het gebruik ervan volledig bevoegd zijn);

2.7.2. specifieke belastinginkomsten;

2.7.3. geïnstitutionaliseerde ondersteuningmechanismen op nationaal vlak;

2.7.4. nationale wetgevingen waarbij bevoegdheden worden verleend en stimulansen worden geboden voor het voeren van een beleid op toeristisch gebied.

3. Doelstellingen van lokale en regionale overheden

3.1. De lokale en regionale overheden kunnen als drijvende kracht achter de ontwikkeling van het toerisme op de volgende wijze een bijdrage leveren.

3.1.1. Zij kunnen de samenwerking van de bij het toerisme betrokken particuliere instanties vergemakkelijken, zodat hun actie zo goed mogelijk wordt gecoördineerd.

3.1.2. Zij bevorderen de communicatie tussen de sociale partners, zodat door samenwerking en coördinatie van de betrokkenen resultaten kunnen worden gegarandeerd. Door het plaatselijke karakter van hun actie kunnen zij een uiterst specifiek toeristisch product aanbieden en daaraan de nodige milieugerelateerde, culturele of andere acties koppelen die afgestemd zijn op het soort toerisme dat zich in het gebied ontwikkelt (zomer- of wintertoerisme, sport, enz.). Door een

dergelijk „bottom up”-beleid kan een en ander in het kader van de territoriale werkgelegenheidspacten die de toeristisch-culturele ontwikkeling stimuleren, tot kwantitatief en kwalitatief betere resultaten in de toeristische sector leiden (zie in dit verband het grote aantal regionale proefprojecten inzake werkgelegenheidspacten die door de Europese Commissie werden goedgekeurd en ook toeristische acties behelzen — bijlage 2). Samenwerking tussen de lokale en regionale autoriteiten en de privé-ondernemers uit de toeristische sector is dan ook noodzakelijk, daar aldus adequater gebruik kan worden gemaakt van de potentiële rijkdommen van de plaats of de regio in kwestie.

3.1.3. Door het feit dat zij de plaatselijke en regionale problemen goed kennen, raken de lokale en regionale overheden onmiddellijk op de hoogte van de resultaten van de acties. Zij kunnen m.a.w. directere en meer doeltreffende controles uitvoeren en flexibele actieprogramma's uitwerken. In gevallen van inadequate decentralisatie, waarbij de overheden over onvoldoende bevoegdheden beschikken, blijft het nagestreefde resultaat vaak lang uit of wordt het uitgehold. Hoe groter hun institutionele afhankelijkheid van de centrale overheid is, en zij dus over onvoldoende macht beschikken, des te groter is de kans dat zij weigeren hun rol te spelen. Wegens het uitblijven van een adequate decentralisatie op regionaal en lokaal niveau, lopen de acties vertraging op of worden zij uitgehold.

Ook de privé-ondernemingen dienen de manier waarop zij te werk gaan en zich opstellen onder de loep te nemen, en de mogelijkheden die hun omgeving biedt op ruimere schaal en intelligenter uit te buiten. Zij moeten m.a.w. gebruik maken van alle beschikbare middelen om het scala van toeristische producten uit te breiden en te verbeteren, wat de werkgelegenheid en de economie ten goede zou komen en het aanbod verder zou verruimen. De toeristische sector dient zich kortom ten volle te richten op de regionale en lokale ontwikkeling.

3.1.4. Hoe groter de bevoegdheden van de lokale en regionale autoriteiten op het vlak van de „toeristische productieprocessen”, hoe sneller de ontwikkeling van het toerisme zal verlopen; bovenvermelde autoriteiten moeten niet alleen worden betrokken bij de controle, maar ook bij het voortdurende streven naar de ontwikkeling, de vernieuwing en de versterking van de concurrentiepositie van de toeristische sector. Dit houdt ook in dat alle medewerkers van de regionale en lokale organismen die zich bezighouden met toerisme, verplicht zijn zonder uitstel de nodige technische kennis en know-how op te doen.

3.1.5. Het ontbreken van een adequate en strategische communicatie tussen de regio's doet heel wat kansen op samenwerking — nochtans een belangrijke troef voor het toerisme — verloren gaan. Bij de ontwikkeling van het toerisme dienen twee uitgangspunten voor ogen te worden gehouden: de bevoegdheden van elke afzonderlijke regio, en de rechtstreekse samenwerking met andere regio's, waar alle partijen de vruchten van plukken.

3.1.6. De weinig concrete, multidisciplinaire en vernieuwende aspecten van het toerisme worden door de sociale en economische actoren vaak verkeerd begrepen, zodat er geen kader voor een harmonieuze verdeling van bevoegdheden tot stand kan worden gebracht. Van de Europese regio's wordt dan ook een ernstige inspanning op het vlak van interpretatie verwacht, zodat de kwetsbare toeristische sector, die terzelfdertijd grote toekomstmogelijkheden biedt, een betere structurele ondersteuning krijgt.

3.1.7. Bij het uitstippelen van het ruimtelijke-orderingsbeleid mogen de lokale en regionale autoriteiten, en ook de overheid, niet vergeten dat zij niet alleen verantwoording dienen af te leggen aan hun eigen burgers, maar ook aan alle bezoekers en toeristen, en dat zij bijgevolg moeten streven naar een duurzame en harmonieuze ontwikkeling van hun grondgebied.

3.2. De gebrekkige communicatie tussen de regio's op nationaal en communautair vlak zorgt voor een tot desintegratie leidende concurrentie, die een verstoring van de markt en verspilling van geld en middelen tot gevolg heeft, ten koste van het nagestreefde doel.

3.3. In sommige gevallen worden al te gemakkelijk doelstellingen op niet-objectieve gronden geformuleerd, hetgeen niet alleen op nationaal of regionaal maar ook op plaatselijk niveau kan leiden tot een scheeftrekking van de toeristische ontwikkeling. Dankzij een harmonieuze ontwikkeling van het lokale en het regionale toerisme kan de plaats of regio in kwestie zijn eigen karakter behouden. Daar niet alleen de bezoekers maar ook de inwoners zelf steeds meer aandacht gaan schenken aan de elementen die hun regio „anders” maken, dienen deze karakteristieke eigenschappen immers extra te worden aangezet.

3.4. Het gebrek aan technologische ontwikkeling bij de lokale en regionale overheden op toeristisch gebied en het feit dat de nationale en internationale instanties niet in staat zijn om hen in dit verband de noodzakelijke technische bijstand te verlenen, ondermijnen de ontwikkeling en ondersteuning van het aangeboden toeristische product. De lokale en regionale overheden moeten ertoe worden aangespoord hun eigen doelstellingen op het gebied van toerisme in nationale of Europese strategieën onder te brengen, zodat deze beter kunnen worden geïntegreerd en zoveel mogelijk effect sorteren.

3.5. Niettemin trekken de lokale overheden veel geld voor toeristische ontwikkeling uit. Door het gebruik van met name nieuwe technologieën kunnen zij hun streek ook buiten de nationale en Europese grenzen beter bekend maken en promoten. De lokale en regionale overheden zouden erop gericht moeten zijn en ernaar moeten streven de nadelige gevolgen van het toerisme tegen te gaan. De ontwikkeling van het toerisme is immers vaak al te zeer geconcentreerd op bepaalde plaatsen, hetgeen de plaatselijke problemen vergroot. Hierbij zij gedacht aan de stijging van de criminaliteit en de gelijktijdige toename van het onveiligheidsgevoel bij de inwoners, de aantasting van het eigen karakter van de streek en het verloren gaan van het specifieke plaatselijke potentieel.

De lokale en regionale autoriteiten dienen erop toe te zien dat de ontwikkeling van het toerisme geen negatieve gevolgen heeft, zoals maar al te vaak het geval is. Daarentegen moeten zij streven naar een dienstverlening waarbij het dagelijkse leven in de steden en regio's en het bezoek en verblijf van toeristen beter op elkaar worden afgestemd.

Dit probleem heeft vaak ernstige vormen aangenomen in kwijnende Europese badplaatsen en soortgelijke bestemmingen, waar het uitblijven van investeringen en van aanpassingen aan structureel veranderde vakantiepatronen heeft geleid tot een verslechterde infrastructuur, stijgende werkloosheid, een laag gemiddeld inkomen en toenemende criminaliteit en verloedering. Lokale en regionale overheden moeten daarom met de hulp van nationale en Europese autoriteiten herstelplannen uitvoeren waarbij zowel op de moderne toeristische groeimarkten als buiten de toeristische sector voor stabielere werkgelegenheid wordt gezorgd.

3.6. De verschillende bevoegdheidsniveaus moeten worden verplicht samen te werken, zodat de lokale en regionale autoriteiten een transversaal toeristisch beleid kunnen voeren. Dit impliceert dat zij niet langer geïsoleerde maatregelen nemen maar gemeenschappelijke doelstellingen gaan formuleren, wat veel meer effect zal sorteren.

4. De huidige communautaire actie: zwakke en sterke kanten

4.1. Qua toeristische ontwikkeling zijn er duidelijk grote verschillen tussen de verschillende lidstaten, maar ook binnen de lidstaten zelf. Voorts zijn de lokale noch de nationale overheden er zich voldoende van bewust dat het toerisme als aanvullend industrieproduct een meer positieve benadering vergt om de gemeenschappelijke convergentiedoelstellingen te kunnen verwezenlijken. Vanuit sociaal-economisch oogpunt is het toerisme thans hoe dan ook niet voor alle lidstaten van even groot belang. Het ligt dan ook voor de hand dat hun beleid uiteenloopt, samen met hun streven naar meer of minder communautaire inbreng. Het verschil komt in dit verband gewoonlijk het duidelijkst tot uiting in de grootte van de vraagzijde van de industrie in elk land; vraag- en aanbodzijde hebben nl. nogal tegengestelde belangen.

4.2. Bepaalde lidstaten zijn waarschijnlijk niet ingenomen met communautaire — institutionele of andere — bemoeienis in de werking van de toeristische markt, waarbij zij ervan uitgaan dat deze bij volledige liberalisering optimaal rendeert; zij wensen misschien evenmin dat nog meer communautaire middelen in de toeristische sectoren van de lidstaten worden gepompt dan nu reeds via de structuurfondsen gebeurt. De bezwaren van deze landen zijn dus gericht op een beperking van de communautaire inbreng (nu reeds een stelregel bij EU-acties) of zijn van financiële aard. Zij vrezen nl. dat nieuwe

middelen nodig zullen zijn. Andere lidstaten daarentegen dringen aan op een grotere communautaire interesse en bijdrage, omdat de toeristische markt volgens hen wordt verstoord door b.v. de sterke machtspositie van touroperators.

4.3. Bij de herziening van de Verdragen is de Europese Unie er tot dusver dan ook niet in geslaagd voor een gemeenschappelijk beleid inzake toerisme te zorgen. Met het oog daarop moet de Europese Unie bij de uitoefening van de haar overgedragen bevoegdheden het toerismebeleid van de lidstaten en de regionale en gemeentelijke instanties terdege respecteren. Als men weet dat er al een gemeenschappelijk beleid is voor gebieden die met toerisme een raakvlak hebben, zoals consumenten- en milieubescherming en vervoer, dan moet er sterk op worden aangedrongen dat met de gerechtvaardigde eisen van de sector toerisme voldoende rekening wordt gehouden, zodat zijn concurrentiepositie op de internationale toerismemarkt onaangetast blijft.

Met name dient te worden geconstateerd dat de maatregelen en initiatieven op het stuk van de ruimtelijke ordening het toerisme niet als prioriteit beschouwen. Het beleid inzake toerisme wordt, zoals hierboven al is uiteengezet, gereduceerd tot een specifiek aspect van meer algemene beleidsterreinen.

4.4. Het toerisme moet dan ook vaak het gelag betalen en zich plooiën naar regelingen waarbij noch met zijn behoeften, noch met zijn reële mogelijkheden rekening wordt gehouden; er worden alleen communautaire regels toegepast die door andere communautaire beleidslijnen gedicteerd worden. Het ontbreken van een duidelijk en specifiek beleid op het gebied van het toerisme zorgt overigens ook voor een scheef trekking van de sociale dialoog. Een sprekend voorbeeld is in dit verband het netwerk van Europese verbonden van verschillende toeristische bedrijfstakken, dat niet op voet van gelijkheid met andere sectoren aan de sociale dialoog deelneemt maar vertegenwoordigd wordt door het industrieverbond (een sector met volledig verschillende behoeften en arbeidsvoorwaarden), waarvan het een bijzonder adviseur is ...

Door het ontbreken van een beleid op het gebied van toerisme kunnen ook geen gemeenschappelijke doelstellingen en actiemiddelen voor dit beleid worden uitgewerkt, b.v. met het oog op sociale rechtvaardigheid, hetgeen tegemoet zou komen aan de legitieme verwachtingen van de gehele bevolking m.b.t. het recht op vakantie en ontspanning voor iedereen.

4.5. Meer samenwerking tussen de lidstaten en regio's in het kader van het toerismebeleid zou noodzakelijk kunnen zijn, vooral als men bedenkt dat het aandeel van Europa in het wereldwijde toerisme door de hoge vakantieprijs en de concurrentie van verre (exotische) bestemmingen van jaar tot jaar afneemt. De lidstaten en de regio's, die in het kader van het communautaire beleid bevoegd zijn voor het toerismebeleid, moeten nog meer dan in het verleden een strategie uitstippelen en uitvoeren om hun positie op de wereldmarkt te behouden. Een vluchtige blik op de gegevens is voldoende om aan te tonen dat het toerisme in de Gemeenschap ten opzichte van dat in heel Europa de laatste tien jaar (1988-1997) is teruggelopen van 74 tot 68,7 %; voor de inkomsten betekende dit een teruggang van 82,9 naar 76,7 %.

In het licht van de sociale en economische uitdagingen waarmee de sector toerisme de komende jaren zal worden geconfronteerd en de recente vooruitzichten van de Wereldorganisatie voor toerisme (WOT), die een verdrievoudiging van het internationale toerisme voor de komende 20 jaar aankondigt, moet dringend werk worden gemaakt van een:

- versterking van het concurrentievermogen van het Europese toerisme door het toerisme vooral te ontwikkelen in de gebieden die voor de ruimtelijke ordening prioritair zijn;
- verbetering van de middelen om de ontwikkeling te beheersen en de drukst bezochte plaatsen te beheren.

4.6. De Europese Unie heeft tot dusver aandacht geschonken aan bepaalde aspecten, zoals het gemeenschappelijk beheer van statistieken, de verbetering van kennisuitwisseling op toeristisch gebied, de bescherming van de toerist-consument, de bescherming van het culturele erfgoed (via het combineren van een toeristisch product met culturele waarde), de toeristische ontwikkeling op grond van het beginsel van duurzaamheid, enz. Thans wordt ernaar gestreefd de dynamiek van het toerisme aan te tonen en aan te wenden om nieuwe arbeidsplaatsen te creëren in Europa, dat geplaagd wordt door werkloosheid van met name jongeren en vrouwen. Daartoe werd ook een comité van toerismedeskundigen opgericht, dat een voorstel voor een communautair optreden terzake heeft voorgelegd. In dezelfde zin maken de Europese Commissie en met name haar terzake bevoegde bescheiden toerismedienswerk van studie- en voorlichtingsprogramma's met betrekking tot b.v. de toeristische ontwikkeling van steden en hun historische centra, de invoering van de euro in de toeristische sector, enz. (De „groep op hoog niveau” is voornamelijk tot de conclusie gekomen dat politici op alle niveaus de bijdrage van het toerisme tot groei en werkgelegenheid duidelijker moeten erkennen; deze erkenning moet leiden tot positieve actie ter versterking van het potentieel van de toerisme-industrie om verdere en duurzame groei tot stand te brengen. Het meenemen van de doelstellingen en prioriteiten van de toeristische sector in de ontwikkeling en tenuitvoerlegging van communautaire programma's en beleidslijnen biedt de Gemeenschap overigens ook een uitstekende gelegenheid om het concurrentievermogen van de Europese industrie aan te scherpen. De door de EU ten uitvoer gelede acties op het gebied van het toerisme moeten beter worden gecoördineerd; zij moeten gebaseerd zijn op een betere coördinatie van het optreden, met name de toekenning van steun, van de verschillende directoraten van de Europese Commissie. Voor een maximale bijdrage van het toerisme aan de groei is het daarbij absoluut noodzakelijk dat werk wordt gemaakt van een doeltreffende raadpleging van en samenwerking tussen alle betrokken partijen op lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau.)

4.7. Meer dan ooit is men zich bewust gaan worden van het belang van een verantwoord gebruik van niet-hernieuwbare energiebronnen en van de noodzaak de energievoorziening van de komende generaties veilig te stellen. Uit de resultaten van een studie van Eurobarometer van 1996 blijkt dat 98 % van de Europese bevolking van mening is dat milieubescherming en bestrijding van vervuiling van prioritair belang zijn voor de Europese Unie; volgens de meesten (82 %) zijn dit bovendien problemen die een onmiddellijk optreden vergen. Deze gevoeligheid voor het milieu komt ook tot uiting in de wijze waarop

vakantie wordt gepland. Kwaliteit, ook die van het milieu en persoonlijke veiligheid zijn steeds belangrijkere factoren in de keuze van de toerist. Alle takken van de toeristische industrie moeten samen met de overheid in de belangrijkste toeristische gebieden voldoende aandacht schenken aan de gevolgen van toeristische activiteiten voor de natuurlijke hulpbronnen. Voor alle grote projecten moet een systematische milieueffectbeoordeling worden gemaakt. Positief is voorts ook dat het toerisme een bijdrage kan leveren tot het behoud van het rijke menselijke, natuurlijke en culturele kapitaal.

4.8. Deze rechtstreekse band tussen toerisme, cultureel erfgoed en milieu wordt algemeen erkend. Daar deze rijkdommen voor het toerisme bepalend zijn en ze ook van essentieel belang zijn om ontspanningsactiviteiten te kunnen aanbieden en verkopen, is de toeristische sector een ideaal proefveld voor toepassing van het beginsel van duurzame ontwikkeling. Hoofddoel van het communautaire optreden op dit gebied is aan te zetten tot een „deugdelijke kringloop”, die het samengaan van economische en milieubelangen in de toeristische sector met het oog op duurzame ontwikkeling bevordert.

4.9. Behalve de lovenswaardige inspanningen die door de toeristische industrie en verscheidene openbare en particuliere organisaties en personen zijn geleverd met het oog op planning en beheer van het toerisme, is er ook nog ruimte voor gecoördineerde acties die de betrokken partijen in staat moeten stellen de maatregelen die in de verschillende lidstaten en regio's worden gehanteerd om goede praktijken op te sporen en te verspreiden, systematisch uit te breiden. Ook moet ervoor worden gezorgd dat toeristen en touroperators over de toestand van het milieu en de culturele trekpleisters in de buurt van toeristische bestemmingen worden geïnformeerd en dat zij worden aangespoord bij te dragen tot een milieuvriendelijke omgang met deze kwetsbare bronnen.

Verder moet ervoor worden gezorgd dat het toeristisch aanbod goed aansluit op de lokaal aanwezige ambachten, kunst en cultuur, die als een interessante impuls voor de ruimtelijke ordening moeten worden beschouwd.

4.10. Kwaliteitsverbetering van de natuurlijke en culturele omgeving is van cruciaal belang voor het welslagen van toeristische ondernemingen en het verwezenlijken van hun doelstellingen, en is ook een essentiële voorwaarde om tot een duurzame ontwikkeling van het toerisme te komen. Binnen de Europese ruimte met vrij personenverkeer moeten de ordediensten en gerechtelijke instanties in alle lidstaten met het oog op de veiligheid van alle burgers (met inbegrip van de toeristen) hun samenwerking versterken, ter voorkoming en bestrijding van de georganiseerde misdaad, misbruik van mensen, kindermishandeling, racisme, vreemdelingenhaat, drugshandel, terreur, enz.

4.11. Bij de tenuitvoerlegging van communautaire beleidslijnen en acties werden in 1995/1996 ook onafgebroken inspanningen geleverd om het beginsel van duurzame ontwikkeling in de acties en initiatieven ter ontwikkeling van het toerisme te integreren. Er zij beklemtoond dat het toerisme een van de vijf belangrijkste sectoren is die volgens de Commissie met het oog op duurzame ontwikkeling in andere beleidslijnen meegenomen moet worden. Na een evaluatie van dit beleid concentreerde de Gemeenschap zich op de bundeling van de bestaande maatregelen en de lancering van selectieve nieuwe wetgevings- en financieringsinstrumenten die met name op de ontwikkeling van het toerisme gericht zijn.

4.12. Het is algemeen bekend dat het merendeel van de middelen voor het toerisme van de structuurfondsen van de Europese Unie, de communautaire initiatieven en andere specifieke communautaire programma's komt. Zo worden er b.v. middelen ter beschikking gesteld voor huisvesting, specifieke toeristische infrastructuur en wordt er een specifieke bijdrage geleverd via het tweede communautair bestek en initiatieven zoals Interreg II, Leader II en LIFE. Toerisme krijgt ook nog middelen van de structuurfondsen die worden verleend voor grote infrastructuurwerken, belangrijke wegen, havens, de modernisering van het spoorwegennet, enz. In het door de Commissie in 1996 goedgekeurde eerste verslag over de economische en sociale cohesie wordt een uitvoerige analyse gemaakt van de vooruitgang die werd geboekt op het gebied van economische en sociale samenhang, alsmede van de wijze waarop de ter beschikking gestelde communautaire middelen daartoe hebben bijgedragen. In deze context worden voorbeelden aangevoerd van acties op het gebied van toerisme die door de Gemeenschap werden gefinancierd. Hoewel met zekerheid kan worden gesteld dat de ter bevordering van het toerisme uitgetrokken communautaire middelen aanzienlijk tot de economische en sociale samenhang hebben bijgedragen, is het moeilijker om de gevolgen van deze maatregelen ook concreet aan te geven. Een precieze evaluatie van het effect van het structuurbeleid, met name over een relatief beperkte periode, stoot hoe dan ook op aanzienlijke moeilijkheden. Een beoordeling van de maatregelen op toeristisch gebied is nog problematischer daar hieronder een breed spectrum van economische activiteiten op verschillende gebieden vallen.

4.13. Het toerisme blijkt steeds meer een sector te zijn waarin hooggekwalificeerde en duurzame banen worden gecreëerd en die bijdraagt tot de ruimtelijke ordening. Het is een bedrijvigheid waarbij de arbeidskrachten aan een bepaalde plek gebonden zijn en die vooral in MKB's wordt uitgeoefend, die banen scheppen en over een uitgebreid gebied gevestigd zijn. In achtergebleven gebieden kan het toerisme worden ontwikkeld door de specifieke eigenheid en de troeven van de streek in het licht te stellen; een en ander kan een economische en sociale inhaaloperatie mogelijk maken en een beter territoriaal evenwicht bewerkstelligen.

Gezien deze mogelijkheden moet het toerisme op Europees niveau worden gesteund en moeten de nodige middelen worden uitgetrokken om deze uitdagingen aan te nemen.

5. Voorstellen

5.1. De leden van het Comité van de Regio's, die de concrete problemen van het toerisme van dichtbij kennen en ze op gedecentraliseerd niveau oplossen, moeten zich binnen hun bevoegdheden over deze problematiek buigen en aldus aan de andere EU-organen een signaal geven.

5.2. Het Comité van de Regio's formuleert zijn standpunt als volgt:

De lokale en regionale overheden zullen naar zijn mening ongetwijfeld het streven naar duurzame ontwikkeling kracht bijzetten als de volgende voorwaarden worden vervuld:

5.2.1. De EU moet in haar beleid ten aanzien van aangelegenheden die het toerisme raken (o.a. consumenten-, milieubescherming en vervoer) oog hebben voor de behoeften van de sector. Daarbij moet met name worden gezorgd voor soepel functioneren van de vrije markt, vermindering van mono- en oligopolies, alsook voor aanpassing van nationaal beleid aan het vrije verkeer van personen en kapitaal.

Lokale en regionale overheden zouden meer betrokken moeten worden bij het vormgeven en uitvoeren van beleid dat mede gevolgen heeft voor de toeristische sector. Daarom zouden zij geraadpleegd moeten worden over wenselijke doelstellingen en zouden toekomstige maatregelen met eventuele gevolgen voor de sector gecoördineerd moeten worden en als onderdeel van de financiële hervormingen (Agenda 2000 en Culture 2000) moeten worden behandeld.

5.2.2. De Europese Unie moet haar beleid verder decentraliseren zodat de lokale en regionale overheden op economisch gebied over gelijke bevoegdheden voor de ontwikkeling van met name het toerisme kunnen beschikken, met name voor projecten waarbij van de knowhow van ambachtelijke centra gebruik wordt gemaakt om de eigenheid en de lokale tradities op te waarderen.

De Unie dient ervoor te zorgen dat de beschikbare middelen op een efficiënte manier worden ingezet. Zij mag geen steun verlenen voor „losse" initiatieven zonder noemenswaardige meerwaarde voor de Unie als zodanig, maar dient de beschikbare middelen bij voorkeur te gebruiken voor het ondersteunen van samenwerkingsprojecten van lokale en regionale instanties, en met name projecten met een transnationale dimensie of projecten die het toerisme in het algemeen ten goede kunnen komen.

5.2.3. De Europese Unie moet specifieke steunprogramma's voortzetten zodat de lokale en regionale overheden in een duurzaam kader daarvan gebruik kunnen maken en zij aldus een grotere rol kunnen spelen dan tot dusver het geval was of kon zijn.

5.2.4. De lidstaten worden opgeroepen een deel van de middelen van de structuurfondsen in het kader van nog op te stellen ontwikkelingsplannen en programma's voor het toerisme aan te wenden, om aldus ook de directe samenwerking van de Europese Unie met lokale en regionale overheden en de interregionale, transnationale en grensoverschrijdende samenwerking ter ontwikkeling van het toerisme te versterken.

5.2.4a. Binnen de grenzen van toelaatbare overheidssteun moet worden gezorgd voor een specifieke integratie tussen enerzijds de communautaire financieringsprogramma's en anderzijds de nationale financiering ter bevordering van het ondernemerschap en de werkgelegenheid in de toeristische sector.

5.2.5. De verbetering van de opleiding en de wederzijdse erkenning van diploma's op het gebied van het toerisme moeten worden ondersteund. Om een duurzaam kwaliteits-toerisme uit te bouwen moet het opleidingsniveau nog worden opgetrokken.

5.2.6. Bij de steunverlening moet meer aandacht worden geschonken aan het effect op de werkgelegenheid daarvan; prioritair daarbij is het creëren van banen voor een heel jaar.

5.2.7. De interregionale samenwerking moet worden bevorderd zodat landen buiten Europa beter gebruik kunnen

maken van het toeristische potentieel. Het zou bijzonder nuttig zijn internationale netwerken tot stand te brengen voor de uitwisseling, met name tussen regionale en lokale instanties, van technische knowhow en ervaring en voor de gemeenschappelijke bevordering van pakketreizen en traditionele producten. Daartoe dient het uitstippelen van toeristische routes te worden gestimuleerd en dienen de initiatieven van de Raad van Gemeenten en Regio's van Europa en van de Vergadering van de Regio's van Europa, alsmede de activiteiten van de sectorale en geografische netwerken van gemeenten en regio's te worden ondersteund en aangemoedigd. De totstandbrenging van een gemeenschappelijk systeem voor de verzameling van statistische gegevens en kwaliteitsbewaking zou hierbij van groot nut zijn.

5.2.8. In de huidige Europese context wordt gestreefd naar economische en sociale convergentie van de lidstaten, het creëren van de nodige voorwaarden voor ontwikkeling van de nationale, regionale en lokale economieën, en het verzekeren van werkgelegenheid. Het toerisme is onmiskenbaar een sector waar economische, sociale, culturele en milieu-ontwikkeling mogelijk is en die kan bijdragen tot het scheppen van werkgelegenheid. De EU moet samenwerking tussen de overheids- en de particuliere sector dan ook aanmoedigen en hierbij erkennen dat de lokale en regionale overheden een toonaangevende rol spelen in de verwezenlijking van de doelstellingen inzake geïntegreerd toerismemanagement, via o.m. het uitwisselen van informatie over goede praktijken op dit gebied.

Brussel, 3 juni 1999.

De voorzitter
van het Comité van de Regio's
Manfred DAMMEYER

BIJLAGE I

bij het advies van het Comité van de Regio's

Lijst van proefprojecten in het kader van de territoriale werkgelegenheidspacten

Toeristische en culturele acties worden uitgevoerd in de in de tabel onderstreepte regio's

(Bron: DG XVI)

Liste des promoteurs techniques hommes des pactes territoriaux pour l'emploi

Langue	Régions/Zones	Organisme	Fonction	Nom	Prénom	Sexe	Rue	Pays	Code postal	Ville	Téléphone	Télécopieur	E-Mail
EN	<u>Abruzzi: Sangro Aventino</u>	Segreteria Tecnica del Patto c/O Consorzio Mario Negri Sud	Coord	Trivilino	Raffaele	M	Santa Maria Imbaro	I	66030	Santa Maria Imbaro	0039/0872/570223	0039/0872/570226	patto@comms.mnegri.it
FR	<u>Alentejo</u>	Comissao de Coordenacao da Regiao do Alentejo	Coordenador	Lopez Figueira	Francisco	M	Estrada das Piscinas, 193	P	7000	Evora	351/066740300	351/066/26562	psilva@ccr-alt.pt//lopes.figueira@ccr-alt.pt
FR	<u>Alsace Molsheim</u>	Mission locale du bassin d'emploi de Molsheim Schirmeck		Miecaze	Philippe	M	1 chemin de Dorlisheim	F	67120	Molsheim Schirmeck	33/3/88488651	33/3/88488632	pacte.territorial.molsheim@wanadoo.fr
EN	<u>Anatoliki Makedonia Drama</u>		Coordinateur local	Diamanti	Smaro	F	112, rue Decatis Ematis Maiou	EL	66100	Drama	301/521/26614	301/521/32722	aned@dias.gr
EN	<u>Andalucia: Bahia de Cadiz</u>	Bahia de Cadiz		Chacartegui Chopitea	Fidel	M	Plaza de San Juan de Dios Edificio Amaya, 3 Planta	E	11005	Cadiz	34/95/6290660	34/95/6272114	mancobahia@tsai.es
FR	<u>Aquitaine: Périgord noir</u>	Pays du Périgord Noir Mairie de Sarlat Espace économique emploi		Drilhole	Patrice	M	Place Marc Busson	F	24200	Sarlat	33/5/53315604	33/5/53315634 33/5/53315604	e3.sarlat.europe@perigord.tm.fr
EN	<u>Asturias: Cuencas Mineras de Asturias</u>	Comarcas Mineras del Principado de Asturias	Sr.	Blanco	Maria Teresa	M	Plaza de Espana, nº 1-3 Planta	E	33007	Oviedo	34/98/510.64.01	34/98/510.64.12	
EN	<u>Barnsley</u>	Barnsley MBC (Yorkshire)		McAvan	Lynda	F	Town Hall Barnsley	UK	S702TA	Barnsley, South Yorkshire	44/1226773446	44/1226773449	
EN	<u>Bayern: Amberg-Sulzbach</u>	IMU-Institut für Medienforschung und Urbanistik e.V.	Dr.	Sträter	Detlev	M	Hermann-Linggstr. 10	D	80336	München	49/89/544126-0	49/89/544126-11	imu-muenchen@t-online.de
EN	<u>Berlin: Neukölln</u>	Wirtschaft und Arbeit in Neukölln e.V.		Aster	Reiner	M	Oranienstrasse 65	D	10117	Berlin	4930283085-29/22/0	4930283085-10/55	Reiner.Aster@t-online.de
EN	<u>Berlin: Neukölln</u>	gsub GmbH		Wunsch	Gabriele	F	Oranienburger Strasse 65	D	10117	Berlin	49/30/283085-42	49/30/283085-10	
EN	<u>Birmingham and Solihull</u>	Economic Development Department		Cocker	Jim	M	Birmingham CC PO Box 2470 Baskerville House Broad Street	UK	B12NF	Birmingham	44/121/303.49.57	44/121/303.30.76	jcocker@eddbirm.co.uk
EN	<u>Bornholm</u>	Bornholm		Toudal	Mikkel	M	Ullasvej 23	DK	3700	Ronne	45/56959400 Ext2203	45/56957967	FFMTO@BORA DK
EN	<u>Borough of St Helens</u>	Chief Executives Dept. St Helens MBC		Hawkins	John	M	Victoria Square	UK	WA10IPH	St Helens	44/1744/456.066	44/1744/456.889	
EN	<u>Bremen</u>	Senat für Arbeit der Freien Hansestadt Bremen		Henschen	Joerg	M	Contrescarpe 73	D	28195	Bremen	49/421/361 6003	49/421/361-2072	henschen@unibremen.de
FR	<u>Bruxelles Capitale</u>	ORBEM		Rauis	Isabelle	F	bd. Anspach 65	B	1000	Bruxelles	32/2/505.77.05		irauis@orbem.be
EN	<u>Campania: Agro Nocerino Sarnese</u>	Presidenza della Provincia di Salerno	Coord	Vaccaro	Guglielmo	M	Via Roma	I	84123	Salerno	39/089 253424/ 0039 335 - 6246179	39/089 253638	gvaccaro@microsys.it
EN	<u>Campania: Area Nord Est Napoli</u>	Castello Baronale del Comune di Acerra (NA)	Coord	Versace	Silvio	M	Castello Baronale	I	80011	Acerra (NA)	0039/081/8857999/ 0039 081 5219133	0039 081 8857799	argon@mclink.it

Langue	Régions/Zones	Organisme	Fonction	Nom	Prénom	Sexe	Rue	Pays	Code postal	Ville	Téléphone	Télécopieur	E-Mail
EN	<u>Castilla y Leon: Cuencas Mineras de Palencia de</u>	Junta de Castilla y Leon		Romera Hernandez	Aurora	F	Junta de Castilla y León Dirección General	E	47001	Valladolid	34/983 41 41 00	34/983 41 45 17	aurora.romera@svf.dgtr.cict.jcyles
EN	Cataluna: Valles occidental	Conseil Comarcal del Vallès Occidental	Sr.	Gonzalez	Olga	M	Carretera N-150, km 14.5	E	08200	Sabadell	34/93/727.35.34	34/93/727.19.69	promoeco@ccvoc.org
FR	<u>Centro: Marinha Grande</u>	Câmara Municipal da Marinha Grande	President	Orfao	Alvaro	M	Câmara Municipal da Marinha Grande	P	2430	Marinha Grande	351/44/5703300	351/44/567154	
FR	Centro: Marinha Grande	Câmara Municipal da Marinha Grande	Vereador	Constâncio Santos	Armando	M	Câmara Municipal da Marinha Grande	P	2430	Marinha Grande	351/44/502.051	351/44/502.051	pte.mgrande@telepac.pt
EN	Ceuta	Procesa		Fernandes	Nicolas	M	Calle Teniente Olmo nº 2-3a Planta	E		Ceuta	34956515171	34/956.51.16.27	
FR	<u>Champagne-Ardenne: Pointe des Ardennes</u>	Association de développement économique du Pays de la Pointe CBE du Pays de la Pointe des Ardennes		Dujeux	Joël	M	43, rue Pasteur Immeuble CISE	F	08320	Vireux-Molhain	33/3/24426766	33/3/24426768	cbeadepp@wanadoo.fr
EN	Dublin Territorial Employment Pact	Dublin Regional Authority		Doyle	Gerard	M	North Great George's street	IRL		Dublin 1	353/1/8788900	353/18788711	dra@itw.ie
FR	Dudelange: CLE	Commune de Dudelange		Wolff	Eliette	F	Administration communale de Dudelange BP 73	L	3401	Dudelange	352/516121/204	352/5161121/205	addudel@pt.lu
EN	Dundalk/Drogheda	Dundalk Employment Partnership		Mulholland	Mark	M	Partnership Court, Park Street	IRL		Co Louth, Dundalk	353/42/30288	353/42/30552	partnership@dep.ie
EN	Dytiki Ellada: Achaïa		Coordinateur local	Voukelatos	Stathis	M	Aratou 20	EL	26221	Patras	003094 255059	3061 621 340	voukelatos@pat.forthnet.gr
EN	Dytiki Makedonia: Kozani-Florina		Coordinateur local pour Kozani	Tziouvaras	Christos	M	45, rue Delfon	EL	546 41	Salonique	30/31/868757 30/31/868758 003094 510800	30/31/868756	eurosyn@hol.gr
EN	East Midlands	Derby, Nottingham, Leicester		Rampton	James	M	Derby City Council, The Council House Cooperation	UK	DE1 2FS	St Derby	44/1332/258 455	44/1332/256 222	james.rampton@derby-city-council.gov.uk
EN	Emilia/Toscana/Umbria: Apenino centrale	Comunita Montana Val Tiberina Toscana	Coord	Tasias	Llias	M	Via San Giuseppe, 32	I	52037	Sansepolcro (AR)	0039 0575 7301/ 0039 335 374023	0039 0575 730201	leade2r-gubbio@krenet.it
EN	Flevoland	Provinciaal Bestuur Provincie Flevoland		Fackeldey	Jop	M	Postbus 135	NL	8200 AC	Lelystad	31/320-286747	31/320-286747	provincie@Flevoland.nl
EN	Hamburg	Johan Daniel Lawaetz Stiftung		Kuhlmann	Mathias	M	Neumühlen 16-20	D	22763	Hamburg	49/40/3984120	49/40/3975483	mk@lawaetz.de
EN	Haringey and North London			Shellard	Chris	M	Civic Centre	UK	N224LE	London Borough of Haringey	44/181/862.29.37	44/181/862.29.46	haringey.online@leevalley.co.uk
EN	<u>Isku lisalmen Seudun</u>	Isku lisalmen Seudun kumppanus		Niinimäki	Pekka	M	PI 99 Riistakatu 5,3.krs	FIN	74101	Isalmi	358/17/8301/650	358/17/8301/471	pekka.niinimaki@iisalmi.fi
EN	<u>Itae-Lappi</u>	kuntayhtymä/Itae-Lapin Kumppanusprojekti		Mustajärvi	Markus	M	Kuumanienmenkatu 2	FIN	98100	Kemijärvi	358/16/878 434/ GSM 358/40/5932 834	358/16/878 291	markus.mustajarvi@kemijarvi.fi

Langue	Régions/Zones	Organisme	Fonction	Nom	Prénom	Sexe	Rue	Pays	Code postal	Ville	Téléphone	Télécopieur	E-Mail
EN	<u>Jämtland</u>	Kommunförbundet i Jämtland		From	Gun	F	Box 3123	S	83103	Östersund	46/63-144610	46/63-143064	gun.from@komforb.oster-sund.se
EN	Kalmar Län	Regionförbundet i Kalmar län		Niklasson	Ingemar	M	Regional Council of Kalmar Box 762	S	39127	Kalmar	46/480-448364	46/480-54654	ingemar.niklasson@kalmar.regionforbund.se
EN	<u>Kemi</u>	Kemin Kumppanuusprojekti		Vaittinen	Antti	M	Valtakatu 11-13	FIN	94100	Kemi	358/16/259 123 GSM 358/400-96 27 97	358/16/259 125	antti.vaittinen@Kemi.fi
EN	Kentriki Makedonia Imathia		Coordinateur local	Rossakis	Dimitri	M	45 rue M. Alexandro	EL	54641	Salonique	30/94/668820 30/331/23708	30/331/20271	
EN	Kronjylland	TemPact Kronjylland		Andreasen	Tayo Lill	M	Odinsgade 4	DK	8900	Randers	45/8915/1278	45/8640/7214	tempact@randers.dk
FR	<u>La Réunion: Les Hauts</u>	Commissariat à l'Aménagement des Hauts de la Réunion		Grosset	Isabelle	F	10, rue de Nice	F	97400	Saint-Denis de la Réunion	262/904750	262/413889	cah.reunion@datargouv.fr
EN	<u>Lahti</u>	Lahten Seudun Kumppanuus		Riihikorpi	Eva	M	Vapaudenkatu 9 C 3	FIN	15110	Lahti	358/3/7520/530 358/3/7520/538 GSM 358/50/514 7792	358/3/7520/602	eva.riihikorpi@iskump.pp.fi
FR	Languedoc-Roussillon: Hérault	Conseil Général de l'Hérault — Direction de l'action économique et emploi — Hôtel du Département		Pastoret	Georges	M	1000 rue d'Alco	F	34080	Montpellier Cedex 04	33/4/67/67/6040	33/4/67/67/6007	economic@cg.34.fr
EN	<u>Limburg</u>	Provinciaal Bestuur Provincie Limburg	dhr.	Eggen	W.H.M.	M	Postbus 5700	NL	6202 MA	MA Maastricht	31/43/3897863	31/43/3897107	egf@prv.limburg.nl
EN	Limerick City	Paul Partnership Limerick		McCarthy	Elmarie	F	Unit 19, The Tait Centre, Dominic Street	IRL		Limerick	353/61/419388	353/61/418098	limtep@lol.ie
FR	Limousin: Ussel	CBE D'Ussel — Mairie		Bourgès	Laurent	M	26, avenue Marmontel	F	19200	Ussel	33/5/55725878	33/5/55722118	cbeussel@internet19.fr
EN	<u>Lohja</u>	Lohjanseudun kumppanuusprojekti		Linnapuomi	Pekka	M	Kauppakatu 6	FIN	08100	Lohja	358/19/369 1853 GSM 0500/707910	358/19/3691860	pekka.linnapuomi@lohja.fi
EN	<u>Mecklenburg-Vorpommern: Gustrow</u>	WfG Güstrow mbH/Förderverein Region Güstrow e.V.		Treichel	Manfred	M	Rövertannen 12	D	18273	Güstrow	49/3843/219140	49/3843/219141	aktiv@twfg.de
EN	<u>Melilla</u>	Ciudad Autonoma de Melilla		Suárez Guillén	Juan José	M	Plaza de Espana, nº 1	E	52001	Melilla	34/95/2699158	34/95/2699160	
EN	Molise: Matese	F.A.I. Azienda Speciale della Camera di Commerciodi Campobasso	Coord.	Zollo	Marco	M	Piazza della Vittoria n. 14	I	86100	Campobasso	0039/0874/471202	0039/0874/418144	faicb@tin.it
EN	Niedersachsen: Braunschweig-Peine	Berufsbildungs- und Beschäftigungsgesellschaft des Landkreis Peine mbH	Dr.	Wysocki	Gerhard	M	Woltorfer Strasse 57-59	D	31224	Peine	49/5171/7791-37	49/5171/7791-50	GW@bbg-Peine.de
EN	Noord-Brabant	Provincie Noord Brabant	dhr	Overbeek	H.	M	Postbus 90151	NL	5200 MC's	Hertogenbosch	31/73/681 2613	31/73/681 2217	bra_pact@pt.net
FR	Nord-Pas de Calais: Roubaix	Comité de Bassin d'emploi CBE Roubaix-Tourcoing-Vallée de la Lys		Vanhuysse	Eric	M	88, rue du Haze	F	59200	Tourcoing	33/3/20241100	33/3/20704816	CBERTVL59@aol.com

Langue	Régions/Zones	Organisme	Fonction	Nom	Prénom	Sexe	Rue	Pays	Code postal	Ville	Téléphone	Télécopieur	E-Mail
FR	Norde: Vale do Sousa	Associação de Municípios do Vale do Sousa	Dra	Brandao	Eduarda	F	Praça D. Antonio Meireles	P	4620	Lousada	351/55/810700/8	351/55810709	valsousa@mail.telepac.pt
EN	Nordrhein Westfalen: réseau de trois pactes pour Ruhrgebiet	Emscher-Lippe-Agentur		Temps	Claudia	F	Herner Strasse 10	D	45699	Herten	49/2366/1098-15	49/2366/1098-24	claudia-temps@ela-online.de
EN	North Wales	North Wales Economic Forum Welsh Development Agency Unit 7		Royles	Meurig	M	St Asaph Business Park	UK	LL17 0LJ	St Asaph, North Wales	44/1745586247	44/1745586259	nweconomic.forum@dwa.co.uk/nwales-tep@wda.co.uk
EN	Northern Ireland	Adelaide House Training and Employment Agency		Rogan	Gerry	M	Enterprise House W.L.N. Business Park — Canal Quay Newry BT35 6PH	UK	BT 28FD	Belfast	44/1232 257650	44/1232 257646	
EN	<u>Øresund</u>	Øresundskomiteen		Boye	Niels	M	Holbergsgade 14	DK	1057	København	45/33121222	45/33120722	
FR	Pays de Loire Saint-Herblain	PLIE Saint-Herblain-Couédron-Indre		Mothes	Romain	M	368, Boulevard Marcel Paul	F	44806	Saint-Herblain	33/2/40920263	33/2/40920258	rmothes@oceanet.fr
FR	<u>Picardie: Pays de Valois</u>	Communauté de Communes du Pays de Valois		Savarin	Erik	M	Mairie de Nanteuil le Haudouin	F	60440	Nanteuil-Le-Haudouin	33/344/88.05.09	33/3/44877596	com.valois@wanadoo.fr
EN	Puglia: Nord Barese	Castello Svevo di Barletta c/o Assessorato Cultura	Coord.	Daluiso	Emmanuele	M	Piazza Castello	I	70051	Barletta (BA)	39/0883/578601/05	39/0883/578604	daluiso@ulyse.it / infotep@ulyse.it
FR	Rhône-Alpes: Albertville	Comité de Bassin d'Emploi de l'Arrondissement d'Albertville		Delclos	Marie-Claude	F	85 rue Jean-Baptiste Mathias BP 180	F	73276	Albertville	33/04/79328925	33/04/79370059	cbealb@icor.fr
EN	Sachsen: Chemnitz	Stiftung Innovation und Arbeit Sachsen	Dr.	Richter	Gerhard	M	Bertolt-Brecht-Allee 24	D	1309	Dresden	49/351/31992200	49/351/31992215	stiftung-ias@t-online.de
EN	Sachsen Anhalt: Zeitz			Beret	Rainhilde	F	Altmarkt 1	D	06712	Zeitz	49/3441/83-289	49/3441/83-373	wifoe-22@t-online.de
EN	Sachsen: Chemnitz	Chemnitzer Wirtschaftsförderungs- und Entwicklungsgesellschaft: Regionalagentur Maschinenbau		Krischer	Thomas	M	Elsasser Strasse 7	D	09120	Chemnitz	49/371/5605219	49/371/5605216	ra_mb_ias@t-online.de
EN	<u>Salzburg</u>	Amt der Salzburger Landesregierung, Abt. 15		Tischler	Peter	M	Postfach 527	A	5010	Salzburg	43/662/8042-3786	43/662/8042-3808	peter.tischler@landsgb.gv.at
EN	Sardegna: Oristano	Provincia di Oristano	Associazione Industriali della	de Seneen	Cristina	F	Via Brunelleschi n. 26	I	9170	Oristano	0039/0783/303517 ou 19	0039/0783/73544	pattoris@tin.it
EN	Sicilia: Alto Belice Corleonese		Coord.	Faraone	Pietro	M	Via Sciuti 180	I	90144	Palermo	39/091/349 306	39/091/6262007	pto.alto.belice@mbox.infcom.it
EN	Sicilia: Calatino Sud Simeto	Comune Di Caltagirone (CT)	Coord.	Garavini	Roberto	M	Piazza Municipio, 5	I	95041	Caltagirone (CT)	0039/0933 41259	0039/0933 26622	Maria Samperi@casaturzo.it
EN	Sicilia: Catania Zona Sud	Comune di Catania	Coord.	Bonura	Harald	M	Palazzo degli Elefanti	I	95100	Catania	0039/095/7423329	0039/095/313152	h.bonura@ctonline.it
EN	Sønderjyllands	AF Sønderjylland Regional Office		Kristiansen	Rikke	M	Kometcentret Kometvej 26	DK	6230	Rodekro	45/74694788	45/74694722	pagt-rk@po.ia.dk
EN	South Tyneside	Development Services Dept. South Tyneside MBC		Magee	Ciara	F	Town Hall, Westoe Road	UK	NE332RL	South Shields	44/191/427/1717	44/191/427/7171	ciara.magee@s-tyneside-mbc.gov.uk

Langue	Régions/Zones	Organisme	Fonction	Nom	Prénom	Sexe	Rue	Pays	Code postal	Ville	Téléphone	Télécopieur	E-Mail
EN	Stereia Ellada: Viotia		Coordinateur local	Christakakis	Stavros	M	74 rue Karajanopoulou	EL	32100	Livadia	3094620599	3026134217	
	Stereia Ellada: Viotia			Karatzalis	Loucas	M	15 rue Spiridonos	EL	32100	Livadia	3094570430	30 261 21 414	
EN	Stockholm del av	Stockholm Kommun/stad		Strand	Lars	M	St Erik's Management Consultants City Hall	S	10535	Stockholm	46/850829821	46/850829829	lars.strand@stadshuset.stockholm.se
EN	<u>Strömstad</u>	Strömstads Kommun		Stahlbrandt	Kerstin	F	Bergsgatan 23	S	45290	Strömstad	46/5261900	46 526 19 110	kerstin.stahlbrandt@stromstad.se
EN	<u>Tampere</u>	Tampere-Pirkkalan Kumppanuusprojekti		Luukinen	Matti	M	PL 487 Aleksis Kivenkatu 10 E 2.krs	FIN	33101	Tampere	358/3/219 6243 GSM 358/50/5669/883 GSM 358/40/5661/245	358/3/219 6382	matti.luukinen@tt.tampere.fi
EN	Thessalie: Magnesia		Coordinateur local	Markogiannopoulos	Nicolas	M	27, rue Metamorfoseos	EL	38333	Volos	30/94/227/132 30/421/33/411-12	30/421/23/439	topsa@anem.gr
EN	Turun seutu	Abonet Turun seudun kumppanuushanke		Kirkkola	Antti	M	Yliopistonkatu 24 A 14	FIN	20100	Turku	358/22/627/528 GSM 358/50/5590/528	358/22/62/75/15	antti.kirkkola@turku.fi
	<u>Tyrol: Imst, Landeck, Reutte</u>		Main coordinator	Gohm	Siegfried	M	Schentensteig 1a	A	6500	Landeck	0043 5442 677804	0043 5442 6444053	wkta1@tirol.wk.or.at
EN	<u>Tyrol: Imst, Landeck, Reutte</u>	Verein IRI		Mayr	Anette	F	Ing. Ballerstrasse 1	A	6460	Imst	0043 5412 66101	0043 5442 66101	verein.iri@tirol.com
EN	Viborg	Viborg Amt, Erhvervs-og Arbejdsmarkedsafdelingen		Theut	Hans Chr.	M	Skottenborg 26	DK	8800	Viborg	45/87271700	45/86626862	crbgv@vibamt.dk
EN	Viborg	Viborg Amt, Erhvervs-og Arbejdsmarkedsafdelingen		Vestergaard	Gitte	F	Skottenborg 27	DK	8801	Viborg	45/87271700	45/86626862	crbgv@vibamt.dk
EN	Vlaanderen: Halle-Vilvoorde	Subregionaal tewerkstellingscomité Halle-Vilvoorde	Coordinator	Decrick	Annemie	F	Toekomststraat 36-38	B	1800	Vilvoorde	32/2/257.0333	32/2/252.45.94	TWP.Halle-Vilvoorde@village.uunet.be
EN	<u>Vlaanderen: Tongeren</u>	Subregionaal tewerkstellingscomité Limburg	Coordinator	Maes	Patrick	M	Overhaem, 37	B	3700	Tongeren	012/241160	12241162	TEP.maes.patrick@skynet.be
EN	Vorarlberg	Arbeitsmarktservice Vorarlberg		Hug	Claus	M	Rheinstrasse 32	A	6900	Bregenz	43/5574/691-271	43/5574/691-200	claus.hug@800.ams.or.at
EN	Värmland	Värmlandsradet		Helleqvist	Björn	M	Länsstyrelsen	S	65186	Karlstad	46/54-19 75 42	46/54-19 73 00	björn.helleqvist@s.lst.se
FR	Wallonie: Hainaut (Mons, Charleroi, Soignies)	ASBL Cellule F.S.E. ,WT.C.		Miroir	Geraldine	F	Rue Hamoir, 3 Bte 1	B	7100	La Louvière	064/214192	064/214298	pactehainaut.GM@skynet.be
FR	Wallonie: Ouest Brabant	Centre d'Entreprises et d'Innovation	Administrateur Conseiller	Parez	Léon-Philippe	M	Centre ID avenue Léon Champagne 3 bte 6	B	1480	Saintes	322/390/92/72	322/390/93/86	id.bw@skynet.be
EN	West Cornwall (Cornwall and Devon)			Bawden	W.M.	M	Rural Partnership Ltd	UK	TR140AB	Rosewarne Camborne Cornwall	44/1209716674	44/1209612215	wmbawden@aol.com
EN	West Scotland	Scotland Europa		Russell	Laurie	F	Strathclyde European Partnership, 94 Elmbank Street, Strathclyde House 6	UK	G24DL	Glasgow	44/131 244 06 92	44/131 244 0718	
EN	Western Areas of Athens		Coordinatrice locale pour Attique	Loukina	Georgie	F	9, Alopekis st.	EL	10675	Athens	30/1/7219323	30/1/3228778	nll@itel.gr

Langue	Régions/Zones	Organisme	Fonction	Nom	Prénom	Sexe	Rue	Pays	Code postal	Ville	Téléphone	Télécopieur	E-Mail
EN	Western Areas of Attique-Pireus		Coordinatrice pour le Pirée	Kikiri	Angeliki	F	12, rue Elispontou	EL	162 32	Vironas	30/94/746/024 30/93/447/628	30/1/324 12 37	
EN	Westmeath Area	Westmeath TEP Partnership/ Westmeath Community Development Limited		Monaghan	Ciara	M	Presentation House, Harbour Street,	IRL		Westmeath	353/44/48571	353/44/48441	TEP@westco.iol.ie
EN	Wien	WAFF		Winkelbauer	Elisabeth	F	Nordbahnstrasse 36/1/4	A	1020	Wien	00431 21748 315	00431 217 48 333	elisabeth_winkelbauer@waff.at
EN			Coordinateur local pour Florina	Tabakis	Georges	M	Tripotamos	EL	53100	Florina	30/385/23/666 30/385/26/626	30/385/41/571	
				Loukina	Georgie		125-127 rue Kifissias	EL	11524	Athens			

BIJLAGE II

bij het advies van het Comité van de Regio's

TABLEAU N° 1

Nombre d'emplois culturels directs dans les pays de l'Union Européenne

Pays	Ensemble	Spectacle vivant	Patrimoine et Enseigt.	Cinéma et Audiovisuel	Autres Ind. Culturelles	Métiers d'art
Allemagne	1 065 000	100 000	80 000	75 000	170 000	450 000
Autriche				3 681		
Belgique	44 354	12 400	10 970	7 590	6 485	6 909
Danemark	26 000		2 900	5 303		
Espagne	249 000	42 400	20 000	38 600	72 000	72 000
Finlande	33 000	9 060	8 560	7 025	1 971	6 950
France	434 500	160 000	59 000	27 000	38 500	150 000
Grèce				8 847		
Irlande	28 950	6 150	1 500	3 500	1 800	16 000
Italie	345 000	104 000	36 413	87 000	34 000	83 000
Luxembourg				747		
Pays-Bas	113 672	35 000	15 961	16 111	22 500	21 000
Portugal	33 544	12 000	4 000	6 544	2 500	8 500
R.U.	421 720	90 100	71 000	91 000	20 200	25 000
Suède	63 657	33 000	3 500	10 907	3 500	10 000
Total	2 858 397	604 110	313 804	388 855	373 456	849 359

NB: Le chiffre de la rubrique «ensemble» ne correspond pas nécessairement à la somme des différentes catégories car les origines statistiques peuvent être différentes pour un même pays.

TABLEAU N° 2

Nombre d'emplois culturels directs dans les pays de l'Union Européenne, sans les métiers d'art

Pays	Ensemble	Spectacle vivant	Patrimoine et Enseigt.	Cinéma et Audiovisuel	Autres Ind. Culturelles	Métiers d'art
Allemagne	615 000	100 000	80 000	75 000	170 000	—
Autriche				3 681		
Belgique	37 445	12 400	10 970	7 590	6 485	—
Danemark	26 000		2 900	5 303		
Espagne	177 000	42 400	20 000	38 600	72 000	—
Finlande	26 050	9 060	8 560	7 025	1 971	—
France	284 500	160 000	59 000	27 000	38 500	—
Grèce				8 847		
Irlande	12 950	6 150	1 500	3 500	1 800	—
Italie	262 000	104 000	36 413	87 000	34 000	—
Luxembourg				747		
Pays-Bas	92 672	35 000	15 961	16 111	22 500	—
Portugal	25 044	12 000	4 000	6 544	2 500	—
R.U.	396 720	90 100	71 000	91 000	20 200	—
Suède	53 657	33 000	3 500	10 907	3 500	—
Total	2 015 038	604 110	313 804	388 855	373 456	—

NB: Le chiffre de la rubrique «ensemble» ne correspond pas nécessairement à la somme des différentes catégories car les origines statistiques peuvent être différentes pour un même pays.

TABLEAU N° 3

Nombre d'emplois culturels directs dans les pays de l'Union Européenne en % de la population active

Pays	Ensemble	Spectacle vivant	Patrimoine et Enseigt.	Cinéma et Audiovisuel	Autres Ind. Culturelles	Métiers d'art
Allemagne	2,8	0,263	0,210	0,19	0,44	1,18
Belgique	1,16	0,32	0,28	0,19	0,17	0,18
Danemark	1,1		0,12	0,22		
Espagne	1,8	0,3	0,14	0,27	0,52	0,52
Finlande	1,46	0,40	0,37	0,31	0,08	0,30
France	1,9	0,63	0,23	0,11	0,15	0,59
Grèce				8 847		
Irlande	2,6	0,5	0,13	0,31	0,16	1,4
Italie	1,53	0,46	0,16	0,38	0,15	0,38
Luxembourg				747		
Pays-Bas	1,57	0,48	0,22	0,24	0,31	0,29
Portugal	0,72	0,26	0,08	0,14	0,05	0,18
Royaume-Uni	1,52	0,32	0,25	0,32	0,08	0,10
Suède	1,54	0,79	0,14	0,24	0,08	0,24

NB: Le chiffre de la rubrique «ensemble» ne correspond pas nécessairement à la somme des différentes catégories car les origines statistiques peuvent être différentes pour un même pays.

TABLEAU N° 4

Nombre d'emplois culturels directs dans les pays de l'Union Européenne en % de la population active, métiers d'art exclus

Pays	Ensemble	Spectacle vivant	Patrimoine et Enseigt.	Cinéma et Audiovisuel	Autres Ind. Culturelles	Métiers d'art
Allemagne	1,56	0,25	0,20	0,19	0,43	—
Belgique	0,91	0,30	0,26	0,18	0,15	—
Danemark	1,1		0,12	0,22		
Espagne	1,10	0,26	0,12	0,23	0,44	—
Finlande	1,09	0,37	0,35	0,29	0,08	—
France	1,13	0,63	0,23	0,11	0,17	—
Grèce						
Irlande	0,90	0,41	0,10	0,27	0,12	—
Italie	1,16	0,46	0,16	0,38	0,15	—
Luxembourg						
Pays-Bas	1,29	0,49	0,22	0,23	0,30	—
Portugal	0,52	0,24	0,08	0,13	0,05	—
Royaume-Uni	1,44	0,32	0,25	0,32	0,08	—
Suède	1,36	0,83	0,08	0,27	0,08	—

NB: Le chiffre de la rubrique «ensemble» ne correspond pas nécessairement à la somme des différentes catégories car les origines statistiques peuvent être différentes pour un même pays.

Source 1,2,3,4: X. Greffe, «L'emploi culturel en Europe», Rapport pour la DG V, janvier 1997, Bruxelles.